

ELŐSZÓ

Bár a világpolitika hazánkat is közlelről érintő hírei, eseményei okkal kerülnek újra meg újra figyelmünk középpontjába, vagy legalábbis sok mindenről elvonják a figyelmünket, merem remélni, hogy még nem merült egészen feledésbe, ami oly sokszor elhangzott az ezredforduló alkalmából, nevezetesen, hogy az új évezred első százada szinte biztosan Ázsia és benne Kína évszázada lesz. Nyomatékuil idézhetném a statisztikai adatokat, hiszen még a némileg lelassult éves kínai gazdasági növekedés is hét százalék körüli, Kína exporthatalomként túllépett Japánon, de – hogy a szellemei tevékenység világában is körülnézzünk – talán éppen a tavalyi tanévben több, mint 50 ezer kínai fiatal iratkozott be amerikai egyetemekre, ám otthon is legalább 10 millióval növekszik évente a felső szintű végzettséggel rendelkezők serege, a város és a falu közti különbség persze korántsem tűnt el és nem is tűnhet el egyhamar, de Kína történelmében először a városlakók száma meghaladja a falusiakét, az analfabetizmust – megint történelmileg először – országosan sikerült felszámolni! Abban a Kínában, ahol 1949 előtt még 80–90 százalék volt az írástudatlanok száma, de még a hatvanas évek közepén is „csak” alig 60 százalék tudott írni, olvasni. Társadalmilag egy rendkívül szűk „elitről” volt szó, miközben a régi Kínában az írott és a beszélt nyelv teljesen elkülönült egymástól, a beszélt nyelv a praktikus szükségletekre korlátozódott, beszűkült szókinccsel, állandósult szókapcsolatokkal – a többé-kevésbé bonyolult hieroglifák, írásjegyek több tízezres nagyságrendjéhez képest. Az írástudatlan számára az írott nyelv „klasszikus” szövege felolvasva sem lehetett érthető. Nem utolsó sorban a kínai írás megtanulásának nehézségei miatt még ma is előfordul, hogy különben kínaiul tudó, sőt jól beszélő újságolvasó is kénytelen a szótárt fellapozni, ha a szövegben „tigrissel” találkozik, aminek megértéséhez még annyi magyarázat, hogy az utóbbi bevett kifejezés a kínaiaknál, ha ismeretlen írásjeggyel találkoznak...

A múlt század elején a polgári forradalommal megkezdett írásreform, vagy nyelvreform sokat segített, mint ahogy az ötvenes években végrehajtott egyszerűsítés, azaz a bonyolultabb írásjegyek egyszerűsítése is. Másfelől ez sem változtat azon, hogy a pekingi hivatalos nyelvjárás mellett sokszor egész más önálló nyelvet jelentenek a nyelvjárások, bár a hivatalos kínait, a pekingi nyelvjárást ma szinte minden kínai kötelezően beszéli, ami természetesen a jelen alapszótárra is érvényes.

Még sok mindent lehetne és talán kellene is elmondani a kínai nyelv sajátosságairól. Valóban csak néhány kiragadott példaként azt, hogy minden egyes írásjegy egy-egy szótagot jelent, egy-egy fogalom kifejezésére viszont sokszor, sőt többnyire több szótagot, írásban több írásjegyet használnak. Ugyanaz a szótag, vagy szó lehet akár főnév, akár ige, többféle funkciót is betölthet a mondat értelmétől függően, csak az összefüggésből dönthető el funkciója. Hozzátehetjük ehhez a névelő hiányát, a névmások ritkaságát, az igealakok időbeli és módbeli meghatározatlanságát. A „többértelműség” talán nagyobb nehézsége a kínai nyelvnek, mint az írásjegyek, azon belül a vonások helyes sorrendjének elsajátítása.

Vigasztalásul talán annyit, hogy három-négyezer írásjegy ismeretével újságot lehet olvasni, amin az sem változtat, hogy a Ming császárok korában kiadott Nagyszótár, akárcsak a múlt század nyolcvanas éveiben megjelentetett talán legújabb Nagyszótár több, mint 50 ezer írásjegyet tartalmaz.

A jelen szótár mintegy hétezer írásjeggyel alapszótárnak minősül, a megtanult szókincset, írásjegyeket folyamatosan bővíteni érdemes. Kínaiul megtanulni nem könnyű feladat, de Kína fejlődésével, nemzetközi szerepének növekedésével egyre hasznosabb, sőt bizonyos értelemben nélkülözhetetlen és talán nemcsak a szakemberek számára. Jellemző példaként hadd idézzek a friss amerikai statisztikákból. Az Egyesült Államok jó néhány *elemi iskolájában* eleve több nyelvet megtanulnak a diákok, köztük „a mandarin kínait” is, egyes államok sorrendjében gyakorlatilag a harmadik helyen. Az idegen nyelvoktatás programját az utóbbi években dinamikusan bővítik. Egy megint csak amerikai szakértő megfogalmazása szerint „az egynyelvűség (monolingualism) nem más, mint a 21-ik század analfabetizmusa”. Szerintem nálunk is széles körben ismert, hogy az első nyelvet a születendő csecsemő még az anyaméhben képes megtanulni. Ha az anya eleve kétnyelvű, a második nyelvet is. A többnyelvűséghez persze évek kellene, idő és akarat, szívósság, szorgalom, ám érdemes. Az egészség megóvása szempontjából is. Még mindig amerikai források szerint aki több nyelvet megtanul, annak az agya másképp, jobban fejlődik, mint aki nem beszél idegen nyelveket. Állítólag még az Alzheimer kór kialakulásában is segít a nyelvtanulás. A kínai nyelvvél sem lehet más a helyzet...

P. Szabó József